

ERDÉLYI GAZDA

MEGJELENIK

minden pénteken
legalább egy iven
és az egyleti tagoknak
ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 ft. félvre 2 ftal árszámok elő, negyedéves előfizetés el nem fogadjatik.

Pénz- és érték küldemények az
ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ
(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)
csinlandók.

AZ

ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

	1-1	1-3	1-6	1-12	1-24	1-52
széri hirdeteskor						
	ft	krft	krft	krft	krft	kr
1/16 lap	14	36	70	120	200	360
3/16 "	7	18	35	60	100	180
4/16 "	350	9	1750	30	50	90
2/16 "	175	450	875	15	25	45
1/16 "	90	225	440	750	1250	2250

Nagyobb hirdetésekni külön kedvezmények.
Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor
a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kiténni;
magyri helyet igényel a beküldött mellékelt hirdetés
számára.

Hirdetéseket elfogadjunk lapunk kiadó hivatal
és a r. k. Lyeom nyomda központi irodája (főtergr. Te-
leki Domokos-hár.) Mellékletek 5 o. é. ftba számít-
tatnak.

Lapfelügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Értesítés pályázati ügyben.*)

A maros-vásárhelyi első gazd. vándorgyűlés meg-
bizásából kitűzött szőlészeti pályakérdésre három pályamunka beérkezvén és a kinevezett bírálók által, tüzetesen megbiráltatván, ezeknek véleménye röviden és kivonatossan a következőkben öszpontosítható: „a pályamunkák mindegyike szerzőjének szakavatottságáról fényes tanubizonyságot tesz és mint irodalmi szakmunkák önálló beccsel is bírnak, — mint pályamunkák azonban a kitűzött és világos kérdéssel épen nem, vagy csak mellékesen foglalkoznak; — minélfogva a külön külön megejtett és beküldött bírálati vélemények a pályadíj kiadását egyhangulag nem ajánlják.

Midőn az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmányja e kedvezőtlen eredményt sajnos tudomásul veszi, uj ből kitűzi a következő,
pályakérdést:

„Az erdélyi területen divókarikás szőlőmivelési rendszerakivitelben költséges, complicált és nehézkes a hány borvidék annyiféle borászati érdekeinknek káros eltérésekkel kezeltevé:

adassék ezen mívelési rendszernek olyan tervezete, mely egyszerű s jutányos, értékes és jövedelmező voltatekintetében a bo-

* Hazai lapjaink t. szerkesztőségeit tiszteletteljesen felkérjük ezen „Értesítés“ szíves átvételére.

Szerk.

rászati ipar céljának leginkább megfelel.“

A pályamunkák szokott módon idegen kézzel írva s jeligés levelekkel ellátva, 1875. mártiushó harmincegyedik napjának déli 12 órájáig Kolozsvárra az erdélyi gazdasági egylet titkári hivatalához küldendők be.

A pályamunkák megbiráltatását szakértők által az igazgató választmány eszközölni s ez adja ki az abszolút beccsel bíró legjobb mű írójának a díjját.

A pályanyertes munka, sőt a többiek közül is az arra érdemeseknek ítéltek, az „Erdélyi Gazda“ hasábjain közreadatnak, egyébként szerzők tulajdonai maradván.

Pályadíj harminceöt drb. arany. —

Együttal felkéretnek a díjat nem nyert pályamunkák ismeretlen szerzői, sziveskedjenek műveik visszavételéről mielőbb rendelkezni.

Kelt az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmányának Kolozsvárt 1874. mártius hó 2-án tartott üléséből.

B. Huszár Sándor, s. k.
egyleti alelnök.
Gamauf Vilmos, s. k.
egyleti titkár

Gyümölcs-iparunk multja, jelene és jövője.

I. a mult.

A mennyire történelmi adataink terjednek, gyümölcs-iparunk eredetét nyomozva a romai korszaknál kell megállapodnunk. A római állam eszméhez hiven

a meghódított népeknek nem csak isteneit, királyait vitte magával a triumpháló hadvezér, vagy Imperator, hanem a tudomány- és műkincsek, s a mezőgazdasági kultúrának mind azon czikkei is, melyekkel a kényelem, jollét, szép izlés követelményeit kielégíteni hitték, Itáliába, s ennek világot uraló központjába Rómába plántáltatták át. Virgil gazdasági költeménye után itélve, már Augustus alatt Róma környékén s Italia több pontjain mintagazdaságok, s a leigázott keleti és déli tartományokból hozott exotikus növényekkel, s különféle gyümölcsfajokkal pompázó kertei telepek léteztek. A természettudós Pliniusnak köszönhetjük a legelső pomologiai s oenologiai laistromot, melybe azon gyümölcs és szőlőfajokat részint szárazon, részint leirólág elészorolja, melyek Tráján idejében műveltettek. — Mily szerény névsor ez azon roppant kötetekre menő pomologiai munkák névsorához mérve, melyeknek tanulmányozására s kiaknázására a Sz. Dávid által jelzett legmagasabb életkor mellett is, alig elég egy ember élete. Plinius lajstromába azonnal ráismerük a minállunk, s egész Európában elterjedt Császár, vagy torzsátlan körtére (Bonne Chretien d'été) s valószínűleg, uva pu sillája (Plinia rhenana) azonos a rajnai rieslinggel

A népvándorlás romboló s a hűbéri rendszer önkényű uralma alatt csakis a béke biztosítéka mellett virágzó gazdaság a mindennapi kenyér szükségletét is alig lévén képes kielégíteni, a gyümölcsipar szerényebb ága a classicus irodalom termékeivel együtt a templomok és zárdák rejtélyeibe keresett menedéket — angol francia és német klastromok zárt kerítéseibe műveltetett, jámbor szerzetesek által, míg az államok rendezettebb alakot nyerhetvén, egy életerős középosztály fejlődhetett ki, mely ambícióját a becsületes munkába a személy és vagyon kölcsönös tiszteletébe kereste és találta fel. Különösen a carmelita, carthausi capuczinusok s irgalmas rendeknek tartozik a pomolog köszönettel, mint a kik több századokon át saját országuk jelesebb gyümölcsfajait zárdáik kertjeiben megóvták az enyészettől, s a jövőendő számára megtartották. Maiglan sok jeles gyümölcsfajunk van almákban és körtékben, melyek zárdáiktól, zárdafönökeiktől kölcsönözve nevüket, ezen nevek alatt u. m. carmelita, korodai, capuczinus, reinette sat. fordulnak elé a lajstromokba.

A 16. 17. és 18-ik századot leghelyesebben a gyümölcsészet anyag vagy fajgyűjtési korszakának nevezhetnők. Az új földrészek felfedezésével a

növény és gyümölcsvilágnak új kincsei jöttek napfényre, s terjesztettek el Europa tartományaiban. Fegyverrel látogatások, követségek, utazások, kereskedelmi közlekedés és összeköttetések következtében megismerkedtek az egyes tartományok termékeivel, s azokat egymással kicserélve gazdagították az ipart, mezőgazdaságot, s lassanként a különböző területeken termelt gyümölcsfajokból nagyobb és kisebb gyűjtemények keletkeztek. Valamint az ipar, divat s fényűzés és galanteria, a gyümölcsipar terén is, Franciaország volt a hang adó; XIV-ik Lajos híres kertészei Le Notre, La Quintine a versaillesi kertekben, a charthausi barátok klastromi telepeiken az egész Európát bámulatra indító gyűjteményét mutatnák be az akkoron feltalálható legjelesebb gyümölcsfajoknak. A országba magán vállalat alapján szebbnél szebb gyümölcsstenyészti intézetek állanak fenn, s Duhamel bár királyi költségen megírhatta illusztrált nagy pomologiai munkáját, mely rendkívüli drágaságánál fogva maiglan csaknem hozzá férhetlen, de megtörte a rendszeres pomologia utjait, s mint uttörő mű, örök disze marad e nemli irodalomnak. —

A francia vivmányok sikere a közvetlen szomszéd, minden jóra, hasznosra fogékony német fajokra hatott legelébb felvillanyzólag. Holland, Schveicz, a rajnai vidék, Baden és Würtemberg kevesebb zajjal, de nyomosan magok is gyűjtöttek, compiláltak közléről és távolról, kutattak, rendeztek, s gazdagították sajátjokat a francia termékek legjelesebbjeivel, s már a 18-ik században úgy is mint szakismertnek, úgy is, mint jövedelmező iparágnak lettek téve a pomologia alapkövei, melyeken ma diszes építmény áll, mely egy hajszálnyi előnyt sem enged a francia ezen nembeli iparnak, s jótékony hatását az egész civilizált világra kiterjeszti. Csaknem egy időben az angol értelmesség is fel fogta ezen ipar horderejét, s vas szorgalma, áldozat készsége s kitartásával — daczolva ege mostoha haságával — még egyfelől honosítási kísérleteivel fényes eredményeket ért el, másfelől magról nevelt pepinjeivel s parmaineivel túl haladta szomszédjait.

A mit még más európai tartományokról, melyek által a gyümölcsipar tekintetében ismeglőztettünk, mondhatnánk ez uttal mellőzve, foglalkozunk a legközelebről érdeklő kérdéssel: t. i. mit mutathatnánk fel hazánk gyümölcsipara multjából a 19-ik század kezdetéig? Írott szakmunkák után, semmit; történelmi adatok után, édes keveset; emlékek, vagy építmények romjai után valamit. Hosszu századok során át a lét és fennmaradásért

kelletvén küzdeni; békésebb napok bekövetkeztével az élet közvetlen anyagi és szellemi feltételeit kellett elébb biztosítani, s csaknem az utolsó időkig a gazdasági ipar ezen kellemes ágát felkarolni nem tudtuk. Elég az, hogy multjáról nincs, vagy alig van mit mondani.

Nagy királyunk Mátyás uralkodása alatt, a királyi asztalokon, Magyarhon hegyeinek szikrázó borai mellett, a desert gyümölcsöt még Olaszország szolgáltatta.

Dunántul Stájer és Kárniola, Dunán innen Morva és Csehországból terjedt el később a nemesebb gyümölcs nagyban, s később polgári kertekben.

A mohácsi vész után török uralom alá került magyar alföldön, jelesen a szerbfajlakta vidéken, Arad és Torontálmegyékben, úgy látszik, török befolyás következtében, nagy gond volt a gyümölcsstermelésre fordítva. A török, vallásánál fogva a bor italtól tartózkodva, inkább a gyümölcs élvezetére szorítkozott, annak terjesztését mozdította elé. Ezt bizonyítják az alföldön termelt, s onnan az ország más vidékeire elterjedt gyümölcsfajok, melyek maiglan megmaradtak, a sikulai, török Balint (türkischer Weidling) és a szercsikák fajai, mind meghonosodott kitünő fajok.

Az erdélyi terület fekvése, földje, éghajlata által lehetett s volt eleitől fogva szőlő- és gyümölcsiparra utalva.

Vas József jeles történészünk szerint római legiók szállították a szőlőt Itáliából Pannoniába, s az erdélyi Dáciaiba, Apulum közvetlen szomszédságába a mostani Hegyaljára, s Medgyes környékére római gyarmatosok ültették az első szőlőtőkét. Ackner szász történész pedig egy 1797-ben Szilágy-Somlyó határán talált kétszázhárom arany nehézségű aranylánczról tesz említést, melynek ékitményein a szőlőmivelésben a rómaiak által használt eszközök láthatók. Gróf Kun Kocsárd algyógyi kastélyában a forradalom előtt még meg volt ugyan azon helység határán talált szobor, melynek egyik oldalát szőlőfürt, a másikat egy pástorfiu dombormű alakja ékítette.

A felső pannoniai s dacziai gyarmatokat kormányzó proconsulok vagy centuriok miért ne hozhatták volna Erdélybe a szőlőtővel együtt, már a római provinciákba elterjedt gyümölcsfajokat is?

Még több valószínűséggel bír azon nézet, hogy a keresztes hadak lejárta után magokat Erdélybe megfészelt németrend lovagjai, azon hiedelemmel, hogy a pápák és német császároktól pártolva, magoknak maradandó lakást biztosítottak, a déli részben nyert ura-

dalmaikba kelet gazdasági növényeivel a nemes gyümölcsfajok meghonosítását megkísérelték. Csaknem egy időre esik a szászfaj colonisatiója Erdélybe. S avagy nem feltehető-e, hogy a mostani szász föld gazdag szőlő- és gyümölcsstermelése nem az, melyel a testvérmegyék lakóit meg előzi, nem-e vele született hajlamából veszi-e eredetét, s vajjon a területünkön létező gyümölcsfajoknak nagy része nem általok importáltatott-e hazánkba?

A török kegyuri fensőség mellett fennállot fejlődmi korszakban, míg a török mint barát, vagy mint ellenség megszokott vendége volt Erdélynek, s a magyar főurak kérelmezni, vagy ármánykodni, állandó szállást tartottak Konstantinápolyban, a két nép ipari és gazdasági termékeivel élénk csereforgalom váltatott; hihetőleg ezen időből való a törökmuskatály név alatt ismert, s ma is cultivált három kitünő almafaj, melyeknek egyikét Magyarhon pomologjai hibáson Déák Ferencz muskotályának keresztelve vezették be lajstromainkba. — Hihetőleg azon korból való, s a jelzett uton került Erdélybe egy ritka szépségű, nagy szemű s nagy gerezdű szőlőfaj is, melyet „török-szőlő” név alatt majd minden kolozsvári szőlész szőlőkertjébe, s néhol az aranyos mentén is mint becses ráritást őriznek és cultiválnak.

Mind ezek elegendő alapot nélkülöző nézetek, vélemények, melyek mellett a kutatót kielégítő érveket felhozni nem tudunk, — annyit minden esetre bizonyítanak, hogy Erdélyben a 19-ik század előtti időkben is termesztettek gyümölcsöt, de a gyümölcsészet, mint gazdasági, mint magasabb célra irányzott iparág, egyáltalában ismeretlen volt. —

Nagy Ferencz.

(Folyt. köv.)

Hogy lehet a csontokat legolcsóbban és legkönnyebben portrágyának elkészíteni? —

Tudom, hogy egy sincs a t. cz. olvasók között, ki az istállótrágya becsét és magas értékét kétségbe vonná. Kevesen vannak mégis, kikre azon ellentétes kép benyomást gyakorolna, melynek különösen faluhelyt mindennap tanui lehetünk; a gazda vagy cselédje — a nagy hideg daczára — verejték között rakja meg szekérét trágyával, hogy azt a szántóföldekre kihordja; a tisztaságot kedvelő gazdaszony meg ugyanakkor a tüzhelyekből összegyűlt felesleges hamut, mint olyan haszontalan szemetet, szélnek eresztí. Ép így vagyunk a csontokkal is; uton utfélen hever az a drága portéka, melyért Anglia évenként több millió forintot ad

ki. — Pedig jobb volna, ha a gazda egyiket, mint másikat, összegyűjtené és udvarának egy félreeső helyén eltenné, a szükség idejére; mert egy helyt később, máshelyt korábban ugyan, de bizonyosan mi is reá szorulunk e hatalmas trágyaszerre. — Nem akarok itt a hamu, ugy a csontok fontosságáról, mint trágya, szólni, hanem csak ismertetni kívánom (a „Landwirth“ után) a csontok elkészítésének, — hogy mint pórtágya használhassuk — egy újabb módját, mely Oroszországból ered és a gyakorlat által jönnek bizonyult be. —

„Mindazon módok között, melyek eddig használatban vannak, különös említést érdemel, a csontok hamuvali kezelése. Eltekintve attól, hogy a bűzös kigőzölgések és ez által egyszersmint a hasznos légnemek elpárolgása elméltetetik, e mód gyorsan és tökéletesen célra vezet. — A finomra szétesett csont ugyanis, a hamuval vegyest duskali és phosphorsav tartalmu trágyát ad. Elkészítésmódja következő: a csontok mennyiségéhez képest, egy 3—4 láb mély és tetszés szerinti hosszúságu gödör ásatik, melybe körülbelől $\frac{1}{2}$ lábnyi vastag rétegekben az elaprózatlanul hagyott csontok, hamuval felváltva beraknak. Alul és felül egy hamuréteg jön és ezeken kívül valamennyi réteg vízzel téltetik. Az így elkészült tömegbe — még jobb mielőtt a rétegezéshez hozzáfognánk — 3 láb távolra egymástól, meglehetősen vastag karók állíttatnak be egész a gödör fenekéig; ép úgy, mint az a compost-trágya készítésnél szokásos. A karók célja az, hogy azokat 8—10 napi időközökben kihuzva, és a keletkezett lyukakat vízzel megtöltve, — mindaddig, míg a hamu-rétegek telítve vannak, — az így berakott csontok erjedése szabályoztassék és az egész tömeg folyton nedvesen tartathassék. — 8 hét elteitével az egész tömeg jól átlapátolandó; a hamu a már

lágynulni kezdő csontokkal összekegyittetik és mint előbb, kellő nedvességben tartatik. 3 hó alatt, miközben az egész tömeg többször összekevertetik, a csontok feloldása be van végezve, mégpedig oly tökéletesen, hogy csak a legkeményebb koponya- és czombcsontokból maradnak fenn ép darabok; ezek kiválasztva, új halomba rakatnak be.“ —

„Az így keletkezett portrágya hatása rendkívüli minden miveleti növényre, mivel úgy látszik, hogy a csontok sói a hamuval oly összetételeket alkotnak, melyek a növények gyökerei által azonnal felvehetők, gyorsan feloldhatók lévén.“ — Eleinte kicsinyben megpróbálhatná minden gazda a csontokat a leirt módon elkészíteni; értékesitné ez által a hulladékhamut és csontokat, meggyőződhetnék ezen kezelés hasznavehetőségéről és egyszersmind a nyert portrágya hatásáról tudomást szerezhetne magának, saját tapasztalása alapján. —

„Hol kellő mennyiségű hamu hiányzik, ott lóganajjal lehet azt helyettesíteni. Ezen mód is igen egyszerű: egy négyszögű gödörbe, körülbelől 12 hüvelyk vastag rétegekben felváltva lóganajjal, rakjuk a csontokat és azután vízzel jól megöntözzük az egész tömeget; a csontokat azonban a berakás előtt vízbe kell raknunk, hogy átázzanak; az áztató vizet szinte a gödörbe öntjük és azután jó vastagon beföldeljük. — 10 hó alatt a csontok ily uton is feloldatnak és elhasználhatók. — Mindkét mód a a gyakorlat által többször próbára tétetett és jönnek bizonyult be. — Higitott kénsavval, mint leginkább szokásban van, gyorsabban történik ugyan a feloldás, azonban a bűdös kigőzölgések, a kénsav magas ára, valamint a kezeléssel járó veszély miatt, kevésbé ajánlható.“ —

Szentkirályi Ákos.

T Á R S A L G Ó.

Értesítés. *)

Az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmányának határozata nyomán, szőlészeti vándortanárnak Fekete Pál ur a jelen idény alatt a mezőségi borvidék szamosi kerületében névszerint a következő községekben fog működni u. m.:

Alsó-Szovát, Aranykut, Felső-Szovát, Keszű, Mocs, Palatka, Pusztá-Kamarás, Vajda-Kamarás, Bács, Dezmér, Pusztá-Szent-Miklós, Szász-Fenes, Kolozs-Monostor, Visa, Mező-Úr, Kolozs, Kara, Kolozsvár, Moricz, Kendi-Lóna, Szent-Márton, Macskás, Kide, Völcs, Esztény, Bonczhida, Kecsed, Szombattelke, Viz-Szilvás, Veresegyháza, Vicze, Vasas-Szent-Iván, Szent-Miklós, Szépkenyerű-Szent-Márton, Szent-Egyed, Székuláj, Szék, Szász-Máté, Oláh-Vásárhely, Nagy-Devecser, Mohaly, Mikola, Mányik, Kötke, Kis-Iklód, Kis-Devecser, Kétely, Kékes, Gyulatelke, Meleg-Földvár, Gyeke, Búza,

*) Hazai lapjaink t. szerkesztőségeit tiszteletteljesen felkérjük ezen „Értesítés“ szives átvételére.

Szerk.

Bethlen, Csicsó-Keresztur, Felőr, Kudu, Monostorszeg, Kaczkó, Kapjon, Szelecske, Bálványos-Váralya, Ráton, Málom, Omlásalya, Ördöngösfüzes, Samosujvár-Németi, Szent-Benedek, Szent-Margita, Csatán, Göcz, Encs, Czente, Czége, Borzás, Boncz-Nyires, Bödön, Apáti-Dellő, Szent-Gothárd, Szava, Szász-Új-Ús, Pujon, Ombucz, Noszoly, Marokháza, Feketelak, Bogács, Alsó-Ilosva, Csicsó-Mihályfalva, Kozárvár, Lábfalva, Retteg, Alsó-Kosály, Nagy-Berszó, Apa-Nagyfalu, Árpástó, Böd, Csaba, Csaba-Ujfalu, Magyar-Décs, Szász-Nyires, Déézs, Déézsakna, Galgó, Kőrő, Muncsel, Néma, Ormány, Széplak, Dengeleg.

Ezen területi felosztás a községek megnevezésével együtt a t. szőlőtulajdonos urak becses tájékozása végett ezennel közzététetik.

Kelt az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmányának Kolozsvárt, 1874. mártius 2-án tartott üléséből.

Gamauf Vilmos
egyl. tit.

Hazánk gazdasági őstermelése.

(Folytatás).

Az erdők területe, állapota, használata és termőképessége.

A magyar korona országainak erdőségei kerekaszmban 15,250,000 holdra terjednek, mely számból az egyes országokra következő arány esik:

Magyarország	8.884,000 hold
Erdély	3.564,000 "
Horvát-Szlavonország	2.340,000 "
Dalmátország	470,000 "

Összesen . . . . . 15.258,000 hold

Ezen erdőterületből:

Kincstári vagy államerdő	3.530,000 hold
„ rezervált erdő	80,000 "
Állami közalapítványi erdő	106,000 "
Magán, községi és más holtkén- zen lévő erdők	11,542,000 hold

Összesen . . . . . 15.258,000 cat. hold.

Ez erdőterületnek nagyobb részét általában véve lombos erdők foglalják el, míg a tűlevelű fák csak az éjszaki részen tulnyomók.

Midőn erdeink gazdasági állapotáról kell megemlékeznünk, figyelemmel azok természeti és használati rendeltetésére, mai tényleges minőségére, az egyes birtokosztályokat illetőleg, megkülönböztetéseket kell tennünk:

Hosszu időn át és legalább is 100 évet meghaladó idő óta s jelenben is gondos és a tartamos fatermés biztosítását követő gazdaság alkalmaztatik az állami, vagyis a kincstári és a rezervált erdőkben, néhány nagybirtokosnál, a királyi városoknál és a közalapítványi erdőkben, s azért ez erdők még jó állapotban vannak s igen tetemes és kitünő minőségű fatömeggel rendelkeznek, kihasználtságuk pedig szintén gondosan eszközöltetett.

Nem lehet ily kedvező tényállást igazolni a közép és kisbirtokosok s a községek erdeire, melyek különösen az utóbbi pár évtized alatt a hűbéri viszonyok megszűnésével bekövetkezett társadalmi átalakulás által okozott gazdálkodási zavar s a kedvezőtlen pénzviszonyokból való menekülés végett a rendszer évi terméssel felül is, és többeknél a fatöke tetemes megtámasztásával, vétettek használat alá, a mellett, hogy a felhasználást helyett új erdő nevelésére sem lett gond fordítva.

Hazánkban az erdők kihasználásának terjedelmesebb alkalmazása ugyszólván a hűbéri viszonyok megszűnésével vevén kezdetét az előtt a használat, a fagogyasztó vállalatok és közlekedési eszközök hiánya s a birtokos szükségleteinek más jövedelmi forrásokból való könnyű fedezhetése folytán, inkább csak is a helyi tüzelés és építkezési szükséglet kielégítésére szoritkozott.

Egyedüli jelentékeny fagogyasztó akkori időben a kincstári bányászat volt; azonban a kincstári erdőkből ez által eszközölt fogyasztás természete sem vala olyan, mely azon erdők gazdasági felvirágzásának egészséges alapját képezhetette volna; s ha van ama multnak a kincstári erdők jelen állapotára nézve valami érdeme, ez egyedül azon megtakarított jelenlegi fafő-

lőség, melyet a czéliből kimélték meg, hogy a bányászat számára szükséges faanyag örök időkre biztosítva legyen.

Ma azonban ez indokolatlanul túlvatos gazdálkodás megszűnven s a kezelési rendszer is, mely addig magával hozta azt, hogy az erdők jövedelmét a bányák jövedelme nyelje el s melyszerint az erdőnek önmagára adható tiszta jövedelme mindig az érczek jövedelmében, mint bányászati haszon, szerepelt, az államháztartásban elfogadott azon elvnel fogva, hogy minden gazdasági ág saját bevételeit és kiadásait egyedül a maga számlájára viselje, előnyösen megváltozott és ennek alapján az állami erdőknek a tartamosságra fektetett okszerű használata szintén kezdetét vette; mihez képest értékesítésre kerül a multból maradt azon fölösleg is, mely a szabályszerű készleten felül rendelkezésre áll. E fölösleget illetőleg meg kell azonban jegyeznünk, hogy az, mint épen a gazdaság igénye is magával hozza, nem egyszerre, vagy épen néhány év alatt jövend vágatás alá, hanem az első forda (turnus) vagy a berendezési korszak idejére feloszva használtatik ki s előnyös eszközzel szolgál a mostani erdőállapotnak a szabályos állapotra való átvitelre.

Hazánkban az általában nemesi birtokot képező erdők 1848 előtt adómentesek lévén, a birtokos nem sokat gondolt azok jövedelmével; fahasználata főleg csak saját hűbérései szükségletére terjedett s az ingyen rendelkezésére álló és egész községenként kirendelt jobbágyi munkaerővel aránytalanul nagy és a netalán az erdő fakészletével igen is, de korosztályaival és gazdasági viszonyaival nagyobbára össze nem egyező nagy területek hozattak vágatás alá; a hol pedig használat volt, ott minden tekintet nélkül csak az ahoz közelebb eső erdők terheltek azzal. E körülménynek tulajdonítandó az is, hogy erdeink s illetőleg azok egyes üzemestekké alakítható részei a lakottabb vidékeken igen szabálytalan állapotban jöttek át azon idő kezdetére, mely a hirtelen megváltozott jogi és kereskedelmi viszonyoknál fogva a bővebb mértékű használat megkezdését követelte.

Ez idő óta tehát, midőn a közterhek egyenlő viselése megkívánta, hogy az adónak hordozására hivatott birtokállomány minél fokozottabb jövedelmet állítson elő, az erdők használata is nagyobb mérvet kezdett öltetni, s az erdőgazdák figyelme keresni kénytelenült a módot, melynek segítségével fáját értékesíthesse.

Üzleti tőke befektetésére pénz nem lévén, a használat a birtokos részéről nagyobbára csak abból állott, hogy fáját derűre borúra az épen jelentkező vevőnek eladta; s hogy erdeje legelőjét marhatartás, különösen juhtenyésztés, által minél jobban kibaszálja. Később a középitkezések megindulása és külföldi fakeszkeredőknek hazánkban jövedelmével már élénkebb fordulat fejlődven ki, az értékesítés is biztosabbá és jövedelmezőbbé lön s habár ma vannak még vidékek, melyekben s a kitünő épületi és műszerfát még tűzifába kell feldolgozni, azért mégis általában véve mai erdőhasználatunk a belterjesség fokán áll s az egyszerű szitakávtól kezdve, a bámulatra ragadó árboczfáig mindennemű erdei gyártmányokat termelünk. Az erdei kézi gyártmányok ipara kiválóbb mértékben üzetik a Bakony-erdőben a magyarok által, az éjszaki részen tótok által s Erdélyben a topánfalvi erdőségeken az oláhok által, végül a székelyek által a csiki havasokon és a Hargita hegységben.

Az erdők állapotának alakulására befolyt és röviden körvonalozott gazdasági jelenségek megemlítése után határozottan ki kell emelnünk még azt, hogy a mi erdeink egyes állabjainak és zömének minőségét illeti, ez az eddig lefolyt és ugyszólvá rövidnek jelezhető használati idő folytán, azért is, mert erdeink általában véve teljesen jóerejű termékeny talajon állanak, ez idő szerint és átlagban véve kitűnőnek mondható. Fenyveseink a legszebb épületi és műszerfákat szolgáltatják, gyorsan nőnek s műszaki vághatóságuk ideje 80—100 évnél többre nem teendő. Tölgyeseink épület- és műszerfája a legkiválóbb méretekig található, bükkös állabjaink és másodrendű fanemeink pedig gyáripari és kisebb-nagyobb fagyártmányokra kitűnően alkalmas és tűzifa szükségletünk fedezésére is gazdag fatömeggel bírnak, és egyáltalában erdős vidékeink mindenike rendelkezik azon fanemekkel, melyek kereskedelmi célokra használhatók.

(Folytatása következik.)

Levelezés.

Szőkefalva 1874. mártius 10-én.

Több honi és külföldi gazdasági iratokból olvastam, hogy minden vetőmagnál és szintuya a pityokánál (burgonyánál) is a legszébbeket elvetve, várhatjuk a legjobb sikert. — Tapasztalásom a pityokánál ellenkezőről győzött meg. Rendszeresen a nagyját eladtam, és elhasználtam, s mégis szépet és sokat termett; — de tiszta meggyőződést szerzendő 2 évben határozott próbát tettem: ugyanis a legapróbbakat kiszedtem, annyira, hogy egy vékából vetettem 400, mond négy száz fészket 60 öl helyre — és ősszel, minden 10 fészket adott 1. kis vékát, és egy egy vékából lett 41 véka, — ugyan ezen faj pityokából választottam a nagyobból egy kis vékát, elültettem 95 fészket 25 öl helyre, és eredményezett 9½ vékát.

Ezt két éven át csaknem egyforma sikerrel próbáltam, — szükségesnek láttam ezt tudatni a nagyban termelőkkel, mert különbség 100 vékát el vetni, vagy 400 vékát — nekem a pityóka mivelés mindég jól sikerül; és soha sem fekélyesedett meg, keveset teszek egy fészkebe, legfeljebb 5 darabot, és a sima hajut biztosabbnak tartom mind a cserhajut, kevéssel ugyan apróbb, de mindig egészséges. —

Ez 30 éves tapasztalásom, a ki jobbat tud róla közölje.

Kispál Lajos.

EGYVELEG.

* Lakner József, a kolozs-monostori m. kir. gazd. tanintézet új igazgatója megérkezett és f. hó 8-án székét elfoglalta. Örömmel üdvözljük a jeles szakférfit e diszes álláson, hol erélyes és avatott buzgalmának oly szép tere nyílik, de megbocsájtható önzéssel azt is melegen óhajtjuk, vajha egy letünk ülésain és lapunk hasábjain vele minél többször találkozhassunk!

* Egy hazai gypszgyár czim alatt a „Kelet” arról tudósítja olvasóit, hogy Szászvároson Keresztes Sándor vezetése és felügyelete alatt gypszgyár létesült, mely az épi-

tésre használt égetett és szitált gipsz bécsi mázsáját 1 frt, a trágyaként használandót pedig 57 krért árulja a szászvárosi vasuti állomáson. A gypsznek kiváló hatása van a luczerna — herefélék, bükköny és általában véve pillangós virágú növényekre; azonban mindig csak egyoldalú trágya, miért is a ganéjt felül nem mulhatja, mint az említett czikben mondatik. A felhozott mennyiség 2½ mázsa egy holdra csekély, mert 6—8 mázsa okvetlenül szükséges, hogy a hatás szembetűnő legyen. A gypszet tavasszal kell elhintetünk, hogy felolvadására elegendő nedvességet találhasson; vizenyős hideg agyagon vagy száraz homokon hatása nincs.

* Három új dinnyefajtát ajánlanak a szaklapok. Egyik az „Olasz Király,” Nápolyból származik, nagyon leves, édes, kemény húsú és skarlátszínű. A második „Golden Queen” (arany királyné) angol eredetű fűzöld olvadó hussal bír, ize édes és aromaticus; mindkét fajta Frommer A. Hermann magkereskedésében (Budapest VI. országot 44.) kapható. A harmadik változványt Bahlsen Ernő (Prag, Rossmarkt 54.) hozta kereskedésbe, ez az u. n. zöld kuszó dinnye, mely dusan terem, ha szabadon álló délnek fekvő redélyzeten fut fel. Nagyságra s alakra nézve hasonlít a strucztojáshoz, nyártól őszig folyvást érik, husa zöld, nagyon aromaticus és izletes.

* Mohávall epett réteket a mohától ugy szabadítjuk meg, ha meleg tavaszi vagy nyári napon napsütés közben a rétet trágyalével öntözzük. A moha hamar elpusztul, a fűfélék is kiaszottaknak látszanak, de néhány nap múlva új virulásnak indulnak.

* A vizsgák rendje Kolos Monostoron Mártius 14-től 21-éig naponta 9—12 és 3—6 óráig: Mártius 14-én a II. éveseknél: Állatboncz- és élettan, a III. éveseknél: Mezőgazdasági üzlettan; mártius 16-án a II. éveseknél: Állattan; 17-én a III. éveseknél: Erdészet; 18-án a II. éveseknél: Állatnyésztés; 19-én a III. éveseknél: Erőműtan; 20-án a II. éveseknél d. e.: Természettan; 20-án a II. éveseknél d. u.: Baromfityésztés; 21-én a III. éveseknél: Iparüzlettan:

— A burgonya megóvása rothadástól a pinczében vagy veremben. A következő eljárás tekintetben több éven át sikeresnek bizonyult be: ugyanis a fenékre, hova a burgonya lesz elhelyezendő, finoman törött oltatlan mézsporból vékony réteget hintünk, erre 5 hüvelyknyi burgonya jön, erre ismét egy réteg mézspor, és így tovább. Az így elhelyezett burgonya mindég épen maradt, menten a rothadástól, s a hol mutatkozott is elhelyezéskora rothadás, ez által meg lett akadályozva, ezen kívül a vizes vagy ugynevezett szappanyos burgonya minősége is javult. Különösen ha a betakarításkor nedves idő jár, annál inkább ajánlatos ez eljárás, mert ilyenkor a nélkül is sok nedvesség jut a pinczébe vagy verembe a burgonyával kiválta nincs idő azt kellően kiszikkasztani. (G.L.)

* A Trierben tartandó gyümölcsész és borász congressus programvázlata megjelent. A congressus megnyílik f. évi september 27-én és tart october 1-ig bezárólag; tárgyalásai két külön osztályban fognak folyni, azonkívül tárlat és számos kirándulás van tervezve.

— A Székelyföld országgyűlési képviselői, mint a „P. N.” hallja, egy igen életre való terv megvalósításával foglalkoznak. Szándékuk ugyanis a székelyek kereskedelme- és

iparának emelése céljából a Székelyföldön egy hitelegyletet s minden egyes székben egy-egy takarékpénztárt alapítani. E célból tegnap értekezletet is tartottak néhányan az országház termében. Közelebbről egy szélesbb körű gyűlést fognak összehívni, a mely elé részletes program-tervezet leendő terjesztve. Mondanunk is felesleges, hogy a terv helyes megvalósítását melegen ohajtjuk. (K.)

— A pesti állatkertben a legkiválóbb külföldi faj tyuktojások, egészen tisztán, fajok szerint kezelve, jutányos áron kaphatók, megrendeléseket szóval, vagy levélben elfogad az állatkerti iroda, a hol a szükséges felvilágosítások is megszereshetők, vidékre a megrendelt tojások becsomagolása gondos elővigyázattal eszközöltetik.

Felelős szerkesztő: **GAMAUF VILMOS**

Főmunkatárs: **Vörös Sándor.**

Hirdetések.

(14)

(3—3)

HIRDETMÉNY.

Gr. Spannocchi Károlynő

gerendi udvarában egy 16 marok, 2 hüvelyk magas arany sárga szőrű (fedezhetési engedélyt nyert)

5 éves telivér angol ménló eladó,

értekezhetni iránta személyesen vagy bérmentes levelek által Gerenden, (utolsó posta Gyéres) az igazgató gazdatiszttal.

BOSA LAJOS

VEGYÉSZETI TERMÉNYEK GYÁRA

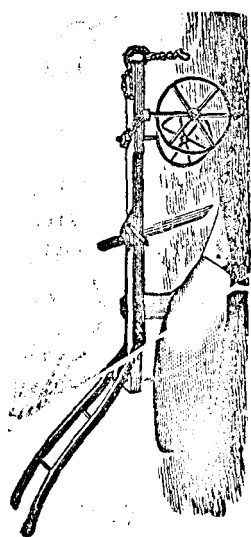
PESTEN

borseprőt préselve, szárazon s borkövet jutányos áron minden mennyiségben vesz.

Törköly- és seprőégetőknek szívesen jár kézhez az ezekben foglalt s eddig nem használt borkő előállításához szükségelt berendezéshez. (16) (2—3)

Bécsi világkiállítási
éremem 1873.

3—3

GUBIOZ LÁSZLÓ

utódának gégyára

Budapesten, Lipót-utca 41. szám.

Van szerencsém a közlegő tavaszi időnyre a t. cz. mezőgazdasági közönség figyelmébe ajánlani gyáromnak készítményeit, különösen az általános elismerésben részesült Gubioz-ekét, mely a bécsi világkiállítás is érdem-éremmel jutalmaztatott, s mint eddig — acél szántóvasakkal vannak szervezve, az előbbi árából 6 százalék engedmény mellett. Továbbá állítható vas- és fátengelyű taligákat; töltőgőz-, kapáló- és iratókéket; javított Benkő-féle magtakarót; régiórót vas- és fahengerrel; kettős és hárommas Howard, vas- és faramás skót boronát; kukorica-morzsolót; répa- és szecsavágógépeket, valamint kitűnő szervezettü szelelő-rostákat.

Gubioz László.

Tauffer Ferencz

1842-ik évben alapított

mag- és növénykereskedésében

KOLOZSVÁRT

kaphatók

friss kerti vetemény- és gazdasági magvak

Árjegyzékek kívánatra bérmentve megküldetnek.

(3.)

(10—26)

Jelzálog-kölcsönöket

a birodalom bármely részében, telekkönyvezett földbirtokra — daczára a jelenlegi zilált pénzvizonyoknak — 5000 frttól a legmagasabb összegig, a legelőnyösebb módozat mellett törlesztésre gyorsan eszközöl.

A hat. eng. általános

Ipar és kereskedelmi ügynöki iroda

Kolozsvártt, „Óvár, bástya-utca 6. sz. (Ertekezhetni posta utján, vagy személysen, naponta d. u. 1-től 4-ig.) 11—52

TARTALOM: Értesítés pályázati ügyben. — Hogy lehet a csontokat legolcsóbban és legkönnyebben portrágyának készíteni? — **Társalgó:** — Értesítés. — Hazánk gazdasági őstermelése. (Folyt.) — Levelezés. — Egyveleg. — Piaczi árak. — Hirdetések.

Piaczi árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A heti vásár		Egy osztrák mérő 2 nagy véka				Egy mázsa		Egy bécsi öl	1 font	
helye	napja	tiszta buza	elegy buza	rozs	zab	török-buza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
Ára krajczárokbán										
Kolozsvár	márt. 12	660—700	460—480	430—460	400—440	160—170	130—140	80—90	1200	22
Nagy-Várad	febr. 17	740—760	540—650	440—510	180—200	420—450	180	80	900	26
Maros-Vásárhely	febr. 26	528—624	425—480	374—426	156—172	—	210—240	90—130	1300	20
Károly-Fehérvár	febr. 28	605—613	515—525	455—463	165—188	—	190—210	80—105	1200	20
Nagy-Szeben	septem. 29	620—687	—	467—507	107—133	533—600	80—85	60	700	22
Brassó	febr. 28	648—728	578	454—462	146—153	348	—	—	—	20
Beszterce	márt. 3	620—700	560	460	180	—	100—140	80—130	750	15
Nagy-Enyed	febr. 26	575—615	475—525	400—450	140—155	—	280—290	55—65	1100	20
Szamosujvár	márt. 2	640—720	480—560	420—460	150—160	—	250	50	1400	20
Deés	febr. 17	640—680	560—600	400—440	150—160	—	130—140	65—100	800	18
Torda	septem. 23	600—640	540—580	400—420	100—110	—	170—180	70	800	15

Erdélyi földtehermentesítési kötvény 75 frt 50 kr. Ezüst árkelet 105/70.

Bécsi marhavásár: Felhajtott 3679 darab hizó ökör; — á r a k : gallicziai 28¹/₂—31¹/₂ frt. magyar és német bizó ökör 27¹/₂—32¹/₂ frt. a vágósúly mázsája.

V I C T O R I A

(3) **biztosító társaság Kolozsvárt (alapítva 1865-ben)** (6—26)
melynek biztosítéki alapja az 1871-ki zárlat szerint törzs- és tartaléktőkében s évi bevételekben **S N E L L I O**.

Biztosításokat fogad el

Tűz-, jég-, szállítási károk ellen, úgy az ember életére.

Az épület-biztosítási osztálynál kiváló figyelembe ajánlatnak a Victoria által életbeléptetett társasárvá vagy on és egyházi biztosítás, mire nézt külön, rendkívül kedvezményes díjazások vannak megállapítva. Házberendezések, mint: butor-, fehér-, ágy-, ruhanemű stb. különös kedvezményben részesülnek a biztosításnál. Ezekon kívül is biztosítás nyújtatik mindennemű lak- és gazdasági épületekre, gyárokra, malmokra, vasuti építkezésekre, kereskedelmi raktárokra, boltban levő cikkekre, nyers és feldolgozott anyagokra, szabadban és fedél alatt levő gabona és széna takarmányokra, — tűz, villámsapás, robbanás és kihurcolkodás veszélye ellen.

Egyszersmind felhivatik a t. közönség **életbiztosítási** ajánlatait is a „Victoriánál” tenni meg, mely minden irányu módozataiban a legnagyobb előnyöket nyújtja.

É l e t b i z t o s í t á s i p é l d a :

Halálesetre biztosított 2000 forint tőke évenkinti díja:

a biztosító
20 — 30 — 40 — 50 éves
korában kezdőleg

34 frt 60 kr.   45 frt 40 kr.   63 frt 40 kr.   95 frt 20 kr.

Ezekon kívül minden módozatok, mint halálesetben fizetendő tőkék, a biztosítónak még életében fizetendő tőkék, gyermekek számára nevelési, kiházasítási vagy férjhezmeneteli tőkék, nyugdíj vagy életjáradék összegek, temetkezési költségek biztosítása, úgy tulélési csoportokba beállítás is elfogadtatik, mindnyája kedvezményes díj s a nyereségben 5% részesülés mellett.

Előforduló károk azonnal becsültetnek és rendeztetnek.

Bővebb felvilágosítással, átnézeti könyvekkel, a díjak iránti tájékozással szolgálnak a társasági felügyelők. vidéki ügynökségek

A „VICTORIA” biztosító társaság vezérügynöksége Kolozsvárt.

Wagner Szász.